

Zorgvuldig winnen

Gedragscode Flora- en faunawet voor natuurbewust ontgronden

**Federatie van Oppervlaktedelfstoffenwinnende Industrieën
FODI**

Mei 2009

Omslag

De winning van de oppervlakedelfstof keramisch klei én de ontwikkeling van nieuwe riviernatuur gaan hand in hand in de Millingerwaard.

Inhoudsopgave

1	Gedragscode voor delfstofwinningen	4
1.1	Landwinningen van delfstoffen in Nederland	4
1.2	Soortsbescherming en vrijstellingsmogelijkheden	5
1.3	Doel van de gedragscode Zorgvuldig winnen	6
1.4	Periodieke actualisatie gedragscode	6
2	Toepassing en reikwijdte gedragscode	7
2.1	Projectgewijs toepassen van de gedragscode	7
2.2	Reikwijdte gedragscode	7
2.3	De voordelen van werken met de gedragscode	8
3	Opzet gedragscode	9
3.1	Werkzaamheden bij delfstofwinningen	9
3.2	Schade aan beschermde soorten	10
3.3	Onderscheid tussen aangraven en overige werkzaamheden	11
3.4	Opzet gedragscode	11
4	Protocol voorbereidingsfase	13
4.1	Stap 1: Inventariserend nul-onderzoek	13
4.2	Stap 2: Checklist beschermde soorten	14
4.3	Stap 3: Optimalisatie ontgrondingsplan	14
4.4	Stap 4: Ecologisch werkplan	14
4.5	Stap 5: Aanvragen ontheffingen (alleen indien aan de orde)	15
5	Protocol ontgrondingsfase	17
5.1	Stap 1: Uitvoeren ecologisch werkplan	17
5.2	Stap 2: Periodieke monitoring	18
5.3	Stap 3: Periodiek aanpassen checklist en ecologisch werkplan	18
5.4	Stap 4: Aanvragen aanvullende ontheffingen (indien aan de orde)	18
5.5	Stap 5: Aanvullende maatregelen bij onvoorziene omstandigheden	19
6	Matrix voorzorgsmaatregelen	20
7	Organisatie en communicatie	21
7.1	Werkafpraak 1: De gedragscode wordt aantoonbaar nageleefd	21
7.2	Werkafpraak 2: Aantoonbare overdracht van verantwoordelijkheid	22
7.3	Werkafpraak 3: Inzet gekwalificeerde medewerkers en adviseurs	22
7.4	Werkafpraak 4: Alle betrokkenen worden adequaat geïnformeerd	22
7.5	Werkafpraak 5: Deze gedragscode wordt periodiek geactualiseerd	23

Colofon

Bijlage 1	Maatregelenmatrix Gedragscode Zorgvuldig Winnen
Bijlage 2	Voorbeelduitwerking zandwinning
Bijlage 3	Voorbeelduitwerking kleiwinning
Bijlage 4	FODI

1 Gedragscode voor delfstofwinningen

1.1 Landwinningen van delfstoffen in Nederland

Nederland zou er anders uitzien zonder het gebruik van oppervlakedelfstoffen. Klei, zand, grind en kalksteen vormen de basis voor de productie van ondermeer bakstenen, dakpannen, betonelementen, betonmortel en glas. Jaarlijks wordt in Nederland een paar honderd hectare land ontgraven voor de winning van delfstoffen. Deze ontgravingen gaan veelal gepaard met verandering van het landschap en de functie van het te ontgronden gebied. Dit heeft onvermijdelijk effect voor de natuurwaarden ter plaatse. Zo zullen enerzijds bestaande waarden grotendeels verloren gaan terwijl anderzijds zowel tijdens als na de ontgraving nieuwe landschappen en nieuwe kansen voor de natuur ontstaan.

Oppervlakedelfstoffen

De oppervlakedelfstoffen klei, zand, grind en kalksteen zijn de basis van veel bouwmaterialen. Bakstenen en keramische dakpannen worden van klei gemaakt. Beton bestaat voor een groot deel uit betonzand, grind en cement. In de cementindustrie is, voor het maken van cement kalksteen een belangrijk ingrediënt. Kalksteen kent daarnaast diverse toepassingen in de maalindustrie. Het wordt gebruikt voor onder andere kalkbemesting (grond- verbeteringsmiddel), als toeslag in het veevoeder, als component in de asfaltindustrie (zowel wegebouw als ook onderwater-bituminering), rookgas-ontzwaveling en als toeslagstof in de baksteenindustrie. Zand en kalksteen zijn bovendien belangrijke basisgrondstoffen voor de productie van kalkzandsteen. Als grondstof voor onder andere de productie van glas wordt zilverzand gewonnen. Oppervlakedelfstoffen worden ook direct toegepast. Zo worden er bijvoorbeeld grote hoeveelheden zand gebruikt voor het ophogen van bouwterreinen, wegen en spoorbanen en wordt klei benut voor het maken van dijken.

Op plaatsen met waardevolle bestaande natuurwaarden zal zorgvuldig moeten worden gewerkt of soms geheel worden afgezien van grondstofwinning. In de meeste situaties biedt grondstofwinning echter juist een kans voor nieuwe natuur, doordat omstandigheden worden gecreëerd voor nieuwe biotopen, niet zelden al tijdens de winning. Een aanzienlijk deel van de thans beschermde natuurgebieden in Nederland is ooit ontstaan door ontgravingen in het verleden. Er zijn waardevolle oude klei- en zandputten in de uiterwaarden, binnendijkse plassen in het rivierengebied en mergelgrotten en groeves in Zuid-Limburg. Niet zelden zijn (voormalige) ontgrondingslocaties de meest soortenrijke gebieden in de omgeving. Enige tientallen soorten zijn zelfs grotendeels afhankelijk van ontgrondingslocaties. Dat geldt bijvoorbeeld voor amfibieën als de Geelbuikvuurpad en de Vuursalamander en voor overwinterende vleermuizen in mergelgroeves.

Ontgravingen hebben kortom onvermijdelijk effect op de natuurwaarden van de winlocatie. Door een zorgvuldige locatiekeuze en planvorming kan schade aan aanwezige natuurwaarden worden beperkt en door een uitgekende uitvoering van ontgravingen kunnen ontwikkelingskansen voor nieuwe natuur (en voor andere nieuwe functies) worden geboden.

1.2 Soortenbescherming en vrijstellingsmogelijkheden

Een deel van de in Nederland vrij levende planten en diersoorten is wettelijk beschermd via de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet verplicht een ieder om schade aan beschermde soorten te voorkomen (de algemene zorgplicht in artikel 2) en kent een aantal concrete verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 12).

In de regelgeving rond de Flora- en faunawet zijn een aantal vrijstellings- en ontheffingsregelingen opgenomen. In het zogenaamde “*Vrijstellingsbesluit Flora- en faunawet*”¹ is een en ander uitgewerkt. Voor een meer uitvoerige beschrijving van deze in zijn aard zeer complexe regelgeving wordt hier kortheidshalve verwezen naar de brochure “*Buiten aan het werk*” van het ministerie van LNV.

De mogelijke vrijstellingen en ontheffingen verschillen voor de afzonderlijke soorten en naar de aard van de activiteiten. De regelgeving onderscheidt de categorieën “bestendig beheer en onderhoud”, “bestendig gebruik” en “ruimtelijke inrichting of ontwikkeling”.

Landwinningen van oppervlaktedelfstoffen vallen onder de derde categorie “**ruimtelijke inrichting of ontwikkeling**”. Hieronder worden ingrijpende veranderingen verstaan die leiden tot een functie-verandering of uiterlijke verandering van het gebied.

Voor activiteiten binnen de categorie “ruimtelijke inrichting of ontwikkeling” is op grond van het Vrijstellingenbesluit voor een deel van de beschermde soorten een vrijstelling mogelijk:

- er geldt een vrijstelling voor die beschermde soorten die momenteel zo algemeen voorkomen dat zij vooralsnog niet in hun voortbestaan in Nederland worden bedreigd. Deze gelimiteerde lijst van soorten is opgenomen in “**tabel 1**” van de brochure “*Buiten aan het werk*”;
- mits een project wordt uitgevoerd conform een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode, geldt een vrijstelling voor alle vogels én voor ruim honderd overige soorten vermeld in “**tabel 2**” van de brochure.

Nota Bene:

Voor de categorie “ruimtelijke inrichting of ontwikkeling” geldt géén vrijstelling voor een honderdtal strikt beschermde soorten, zoals vermeld in “**tabel 3**” van de brochure “*Buiten aan het werk*”.

Deze tabel-3-soorten zijn enerzijds in Nederland werkelijk zeer zeldzame soorten, vermeld in bijlage 1 van de AMvB van februari 2005 én anderzijds een aantal in Europees verband strikt te beschermen soorten, vermeld in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Een aantal van deze laatste soorten is in Nederland niet bepaald zeldzaam (o.a. Rugstreeppad en diverse soorten algemene vleermuizen). Voor deze soorten zal dus, ook als er onder een gedragscode wordt gewerkt, een ontheffing aangevraagd moeten worden voor activiteiten die leiden tot schade aan deze soorten, hoe gering ook!

¹ Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen. In werking getreden op 23 februari 2005

1.3 Doel van de gedragscode Zorgvuldig winnen

Deze gedragscode is ontwikkeld door FODI, Federatie van Oppervlakedelfstoffen-winnende Industrieën. FODI is de landelijke koepelorganisatie van het Nederlandse zand, grind, klei en kalksteen winnende bedrijfsleven.

Meer over FODI is te lezen in bijlage 4 bij deze gedragscode .

Met de voorliggende gedragscode “Zorgvuldig winnen” geeft de sector aan hoe zij bij landwinningen van oppervlakedelfstoffen in Nederland invulling wil geven aan de verplichtingen vanuit de Flora- en faunawet, hoe zij schade aan natuurwaarden zoveel mogelijk wil voorkomen én hoe zij zoveel mogelijk ontwikkelingskansen wil bieden aan nieuwe natuur in ontgrondingslocaties.

Deze gedragscode wil:

1. een helder werkkader scheppen, zowel voor betrokken bedrijven als toezicht-houdende overheden;
2. duidelijkheid vooraf bieden, waardoor een vlottere voortgang van de besluitvorming over de ontwikkeling en uitvoering van een project mogelijk wordt;
3. invulling geven aan de algemene zorgplicht uit de natuurwetgeving (met name artikel 2 van de Flora- en faunawet);
4. de mogelijkheden benutten tot vrijstellingen van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet;
5. een vermindering bereiken van de administratieve lasten bij het aanvragen en handhaven van ontheffingen.

1.4 Periodieke actualisatie gedragscode

Het werken volgens een gedragscode is voor het ontgrondend bedrijfsleven nieuw. Het is dan ook een “levend document” dat regelmatig zal worden geëvalueerd en zonodig geactualiseerd. De actualisatie van de gedragscode zal plaatsvinden door FODI.

2 Toepassing en reikwijdte gedragscode

2.1 Projectgewijs toepassen van de gedragscode

Vrijwillige toepassing gedragscode

Het staat initiatiefnemers en vergunningshouders van ontgrondingsprojecten vrij de voorliggende gedragscode toe te passen. Het werken onder de gedragscode is niet verplicht. De gedragscode kan ook door partijen van buiten het ontgrondend bedrijfsleven worden toegepast voor met oppervlaktedelfstofwinning te vergelijken projecten waarin over een langere periode ontgravingen en grondverzet plaatsvinden.

De gedragscode is niet automatisch van toepassing. Per afzonderlijk ontgrondingsproject moet de keuze worden gemaakt om het project al dan niet conform de gedragscode uit te voeren. Zowel reeds lopende als nieuwe ontgrondingsprojecten kunnen worden uitgevoerd onder de gedragscode.

Aantoonbaar toepassen!

De vrijstellingen waarop op basis van de gedragscode aanspraak kan worden gemaakt, zijn alleen van kracht als de initiatiefnemer kan aantonen dat het desbetreffende project ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd conform de gedragsregels van deze gedragscode.

De wijze waarop de gedragscode wordt toegepast moet voor elke afzonderlijk project goed worden gedocumenteerd. In deze gedragscode is aangegeven op welke wijze dat moet gebeuren. Essentiële voorwaarde is dat de projectdocumentatie te allen tijde beschikbaar moet zijn ten behoeve van het toezicht op het naleven van de Flora- en faunawet. Op verzoek van handhavende instanties dient onverwijld inzage te worden gegeven dan wel een afschrift te worden verstrekt.

2.2 Reikwijdte gedragscode

De gedragscode biedt uitdrukkelijk géén “carte blanche”!

Een initiatiefnemer kan alleen aanspraak maken op de werkingskracht van de gedragscode als voldaan is aan een aantal strikte voorwaarden.

1. De voorzorgsmaatregelen zoals in deze gedragscode opgenomen, zijn minimumeisen voor zorgvuldig handelen waaraan de initiatiefnemer zich in ieder geval moet houden.
2. Zodra de initiatiefnemer van een ontgroning een in deze gedragscode voorgeschreven voorzorgsmaatregel niet, niet volledig of niet afdoende zorgvuldig uitvoert, vervalt de vrijstelling op basis van de gedragscode voor de desbetreffende soort of soorten.
3. Afwijking van een in de gedragscode beschreven maatregel is alleen mogelijk indien gemotiveerd kan worden aangegeven waarom er voor een alternatief is gekozen en wat deze behelst. Het gekozen alternatief dient minimaal dezelfde waarborgen te bieden als de in de gedragscode beschreven maatregel.

De gedragscode heeft een beperkte reikwijdte!

De initiatiefnemer moet er zich van bewust zijn dat, ondanks zorgvuldig werken conform de gedragscode, niet altijd en niet voor alle soorten aanspraak gemaakt kan worden op de vrijstellingen die de gedragscode biedt:

1. Deze gedragscode geeft pas recht op vrijstellingen van de Flora- en faunawet nadat deze gedragscode door de minister van LNV als zodanig is goedgekeurd.
2. De vrijstellingen op basis van deze gedragscode gelden alleen voor die werkzaamheden waarvoor in deze gedragscode gedragsregels zijn opgenomen.
3. De gedragscode is alleen van toepassing op vogels én de soorten vermeld in bijlage 2 van de brochure “Buiten aan het werk”. Voor strikt beschermde soorten vermeld in bijlage 3 biedt deze gedragscode géén vrijstellingen. In alle gevallen waarin tabel-3-soorten schade kunnen ondervinden, hoe gering ook, dient voor deze soorten een separate ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd.
4. De gedragscode geeft alleen recht op vrijstellingen van artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Voor overtredingen van andere artikelen is ook onder een gedragscode een ontheffing nodig. Zo kan voor het verplaatsen en elders terugplaatsen of uitzetten van planten- en diersoorten een ontheffing van artikel 13 en 14 van de Flora- en faunawet nodig zijn.

De gedragscode voorziet dus niet in een vrijstelling voor schade aan soorten vermeld op tabel-3. Indien een ontgrondingsproject leidt tot schade aan een tabel-3-soort zal hiervoor een gemotiveerde ontheffing aangevraagd moeten worden.

Ten alle tijde zal dus goed voor ogen gehouden dienen te worden voor welke soorten en bij welke situatie de vrijstelling geldt, dan wel dat ontheffing aangevraagd dient te worden!

De voordelen van werken met de gedragscode

Het uitvoeren van ontgrondingsprojecten conform de voorliggende gedragscode “Zorgvuldig winnen” biedt de initiatiefnemer, vergunninghouders en uitvoerend aannemers een aantal belangrijke voordelen:

- door gerichte focus op daadwerkelijk aanwezige én mogelijk aanwezige beschermde soorten wordt het risico op onverwachte ontwikkelingen verkleind;
- door vooraf een “Ecologisch werkplan” op te stellen met te nemen voorzorgsmaatregelen ontstaat meer duidelijkheid over de (kosten)consequenties;
- op basis van het “Ecologisch werkplan” is een vlotte afhandeling van de noodzakelijke ontheffingen voor strikt beschermde “tabel 3-soorten” mogelijk;
- werken conform de gedragscode levert ook vrijstelling op voor eventuele schade aan vogels. Indien zonder gedragscode wordt gewerkt is een ontheffing voor vogels niet of alleen onder strenge voorwaarden mogelijk;
- de in de praktijk te nemen voorzorgsmaatregelen verschillen niet wezenlijk. Zonder gedragscode zullen vergelijkbare maatregelen en aanpassingen nodig zijn;
- indien aantoonbaar conform de gedragscode wordt gewerkt leidt het onverwacht verschijnen van een beschermde soort, waarop in het werkplan niet was geanticiperd, niet direct tot langdurige vertragingen en degelijke;
- het werken onder de gedragscode leidt tot een hogere alertheid bij de betrokken personen, tot natuurbewuster werken en daarmee tot een grotere kans op een pro-actieve doelmatige invulling van de voorzorgsmaatregelen.

3 Opzet gedragscode

3.1 Werkzaamheden bij delfstofwinningen

De gedragscode beschrijft voorzorgsmaatregelen voor de afzonderlijke werkzaamheden die tijdens het uitvoeren van ontgronden aan de orde komen. In deze gedragscode worden een zestal werkzaamheden onderscheiden:

- aangraven
- ontgraven
- depotvorming
- grondverzet
- verwerking
- transport

Aangraven

Bij aanvang van een ontgroning worden, voorafgaand aan de feitelijke winning van delfstoffen, alle aanwezige vegetatie én de bovengrond verwijderd.

De bodem en toplagen bovenop de te winnen delfstoffen (ook wel roofigrond, bouwvoor, onvermarktbaar bovengrond genoemd) worden afgegraven. Hierbij wordt de aanwezige vegetatie verwijderd.

Het aangraven vindt in de regel gefaseerd plaats, naar rato van de ruimtelijke uitbreiding van de ontgroning.

Ontgraven

De feitelijke winning van de onder de toplaag aanwezige delfstof. Ontgraven kan zowel “droog” als “nat” plaatsvinden.

Droge ontgraving gebeurt meestal met kranen en vrachtwagens (kleiwinning, kleinschalige zandwinning) maar kan ook plaatsvinden met explosieven, laadschoppen, dumpers en transportbanden (kalksteengroeves).

Bij natte ontgraving wordt de delfstof met een zuiger opgezogen en verdund met water getransporteerd via buizen (zandwinning) of met een drijvend winwerktuig opgelepeld vanaf de bodem van een winplas (grindwinning).

Depotvorming

Het tijdelijk opslaan van voorraden grond binnen de ontgrondingslocatie.

Zowel de ontgraven toplaag als de (al dan niet gesorteerde) vermarktbaar delfstoffen kunnen tijdelijk in depot worden gezet.

Depotvorming kan zowel op het land als onder water plaats vinden.

Grondverzet

Het verplaatsen van grond naar een definitieve locatie ten behoeve van de (eind)inrichting van de ontgrondingslocatie.

Het omvat onder andere de aanleg van rijwegen, kades, de afwerking van oevers en taluds.

Grondverzet vindt in de regel gefaseerd plaats gedurende de exploitatieperiode op steeds wisselende delen binnen de winlocatie.

Verwerking

Zand- en/of grindmengsels worden na winning gezeefd, gesorteerd en gemengd (veredeld) tot de gewenste eindproducten. Meestal vindt verwerking binnen de winlocatie plaats waarbij gebruik wordt gemaakt van tijdelijke veredelingsinstallaties. Bij binnendijkse winningen bevindt de veredelingsinstallatie zich veelal op een vaste landlocatie binnen de ontgrondingslocatie.

Bij buitendijkse winningen wordt vaak een drijvende veredelingsinstallatie ingezet, van waaruit schepen met het eindproduct worden beladen.

Ook bij de winning van mergel is binnen de locatie een zeefinstallatie aanwezig. Hier wordt bijvoorbeeld kalksteen gescheiden van de vuursteenfractie.

Transport

Zowel binnen als buiten de winlocaties vindt transport van grond en delfstoffen plaats.

Binnen locaties wordt gebruik gemaakt van vrachtwagens, dumpers en/of buisleidingen en transportbanen. Voor transport per as binnen de winlocaties worden vaak rijbanen met rijplaten of tijdelijke (half)verharding benut.

Buiten de winlocaties vindt het transport per vrachtwagen (as) dan wel (in toenemende mate) per schip plaats. Buiten de winlocaties wordt gebruik gemaakt van de openbare weg of vaarweg.

3.2 Schade aan beschermde soorten

Tijdens alle werkzaamheden kan schade aan beschermde planten- en diersoorten optreden, in die zin dat daarmee een deel van de verbodsbepalingen uit artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet kan worden overtreden:

- aanwezige beschermde inheemse plantensoorten kunnen worden vernield, beschadigd, ontworteld of op een andere wijze verwijderd worden van hun groeiplaats (artikel 8);
- beschermde diersoorten kunnen worden gedood of verwond (artikel 9), voor zover deze dieren de werklocatie niet vooraf hebben weten te verlaten, dan wel weggevangen konden worden;
- beschermde diersoorten kunnen zodanig verontrust worden dat zij hun habitat ter plaatse van de ontgrondingslocatie óf in de directe nabijheid verlaten en niet meer terug keren (artikel 10);
- nesten, holen of andere voortplantingsplaatsen of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde diersoorten kunnen worden beschadigd, vernield, weggenomen of verstoord (artikel 11);
- eieren van beschermde diersoorten (insecten, vogels, reptielen, amfibieën, vissen) kunnen beschadigd of vernield raken (artikel 12).

3.3 Onderscheid tussen aangraven en overige werkzaamheden

Voor deze gedragscode is van groot belang dat de schade aan beschermde soorten die optreedt door delfstofwinning tijdens de eerste fase van het aangraven essentieel verschilt van de schade die in de latere fasen van de ontgronding kan optreden.

Schade aan reeds aanwezige beschermde soorten

Bij het aangraven kan alleen schade optreden aan beschermde planten, dieren en hun habitats en groeiplaatsen die reeds voorafgaand aan de start van de werkzaamheden (“van oorsprong”) in het terrein aanwezig waren. De groeiplaatsen en habitats van deze reeds vooraf aanwezige beschermde soorten gaan bij het verwijderen van de vegetatie en de toplaag niet zelden geheel en definitief verloren.

Schade aan nieuw gevestigde soorten

Bij alle volgende werkzaamheden die ná het aangraven plaatsvinden (ontgraven, depotvorming, grondverzet, verwerking en transport) kan alleen schade ontstaan aan nieuw gevestigde beschermde soorten. Tijdens het werkelijk ontgronden kunnen feitelijk alleen beschermde soorten aanwezig zijn die zich ná de aangraving (op)nieuw hebben weten te vestigen binnen de winlocatie. Niet zelden betreft het dan soorten met goed verspreidings- en vestigingsvermogen, zoals pioniersoorten. Nieuw gevestigde soorten weten vaak goed te profiteren van de vele bijzondere milieus die binnen de ontgrondingslocaties ontstaan (poelen, steilwanden, kale grond) en vormen veelal tijdelijke populaties.

3.4 Opzet gedragscode

De gedragscode is opgebouwd uit afzonderlijke protocollen voor de voorbereidingsfase en de uitvoeringsfase van ontgrondingen.

Het protocol voorbereidingsfase

Dit protocol (hoofdstuk 4) beschrijft de stappen die tijdens de planvoorbereiding van nieuwe ontgrondingsprojecten genomen moeten worden. Kern van dit protocol is een inventariserend natuuronderzoek en het vooraf opstellen van een ecologisch werkplan.

Het protocol ontgrondingsfase

Dit protocol (hoofdstuk 5) beschrijft de stappen die bij de uitvoering van vergunde ontgrondingen genomen moeten worden om schade aan beschermde soorten zoveel mogelijk te vermijden. Kern van dit protocol is het uitvoeren van het ecologisch werkplan en het periodiek monitoren van de ontwikkelingen.

Dit protocol kan ook worden toegepast op ontgrondingen die reeds in uitvoering zijn op het moment dat deze gedragscode van toepassing wordt. Kern van de dan geldende aanpak is het alsnog opstellen en uitvoeren van een ecologisch werkplan.

Het ecologisch werkplan en de maatregelmatrix

Centraal in deze gedragscode staat het opstellen van een “ecologisch werkplan”. Dit ecologisch werkplan dient voor elk afzonderlijk ontgrondingsproject opgesteld te worden omdat de specifieke ecologische omstandigheden en de specifieke soorten die in het geding zijn immers per ontgrondingslocatie zullen verschillen.

De maatregelen die in de ecologisch werkplannen worden opgenomen, zijn in de gedragscode beschreven in de maatregelenmatrix. In deze matrix (hoofdstuk 6 en bijlage 1) is aangegeven welke maatregelen minstens genomen moeten worden, indien een bepaalde beschermde soort of soortengroep aanwezig is of zou kunnen zijn en schade zal kunnen ondervinden als gevolg van het project.

Elk projectspecifiek ecologisch werkplan moet worden samengesteld met maatregelen uit deze matrix en/of maatregelen die minstens gelijkwaardig zijn aan de maatregelen die in de matrix zijn opgenomen.

Uitgangspunt van de beschreven maatregelen in deze gedragscode is – conform de algemene zorgplicht – het zoveel mogelijk voorkomen van vermijdbare schade aan beschermde (en niet-beschermde) natuurwaarden. De in de werkplannen op te nemen maatregelen moeten vermijdbare schade aan beschermde soorten daadwerkelijk zoveel mogelijk voorkomen.

Verdere afspraken over organisatie

In het hoofdstuk organisatie en communicatie (hoofdstuk 7) zijn tenslotte meerdere organisatorische en communicatieve afspraken vastgelegd over een zorgvuldige en professionele toepassing van deze gedragscode. Essentieel daarin zijn de afspraken over de documentatie opdat te allen tijde aantoonbaar is dat een project ook daadwerkelijk conform de gedragscode wordt uitgevoerd.

Afgerond wordt met afspraken over de periodieke evaluatie en actualisatie van de gedragscode.

4 Protocol voorbereidingsfase

Het protocol voorbereiding beschrijft de vijf stappen die tijdens de planvoorbereiding van nieuwe ontgrondingsprojecten (of van bestaande projecten die alsnog onder de werkingssfeer van de gedragscode worden gebracht!) genomen moeten worden:

1. uitvoeren inventariserend natuurwaardenonderzoek
2. opstellen “Checklist beschermde soorten”
3. optimaliseren ontgrondingsplan
4. op- en vaststellen ecologisch werkplan
5. (indien aan de orde) aanvragen ontheffing Flora- en faunawet

Opzet protocol

Kern van dit protocol is een inventariserend natuurwaardenonderzoek waarmee in beeld wordt gebracht welke beschermde soorten in het te ontgronden gebied aanwezig zijn. De beschermde soorten die daadwerkelijk schade kunnen ondervinden worden vastgelegd in een “Checklist beschermde soorten”. Op basis van deze gegevens kunnen eventueel planaanpassingen worden doorgevoerd.

Maatregelen die tijdens de uitvoering genomen moeten worden om schade aan aanwezige beschermde soorten te voorkomen, worden vastgelegd in een ecologisch werkplan.

Indien het project bij de aangraving leidt tot schade aan strikt beschermde tabel-3-soorten moet in deze voorbereidingsfase hiervoor een ontheffing worden aangevraagd.

Bestaande winningen

Het protocol voorbereidingsfase dient ook doorlopen te worden om reeds vergunde ontgrondingen en ontgrondingen die reeds in uitvoering zijn onder de gedragscode te brengen.

4.1 Stap 1: Inventariserend natuurwaarden-onderzoek

Op de ontgrondingslocatie² wordt een vlakdekkend inventariserend ecologisch onderzoek uitgevoerd, waarin de uitgangssituatie wordt vastgelegd:

- het nul-onderzoek richt zich op alle beschermde soorten die gezien de landschapsecologische structuur in het plangebied aanwezig kunnen zijn;
- extra aandacht dient te worden gegeven aan soorten vermeld in de tabellen 2 en 3 van de brochure “Buiten aan het werk”, aan broedvogels vermeld op de rode lijst én aan vogels met vaste broed-, rust- en verblijfplaatsen;
- het inventariserend nul-onderzoek wordt uitgevoerd volgens gestandaardiseerde methoden die voldoen aan de eisen van Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (zoals SOVON, RAVON, VZZ, FLORON) of andere kennisinstellingen;

² Nota Bene: Ook reeds lopende ontgrondingsprojecten dienen vlakdekkend geïnventariseerd te worden om deze ontgrondingen onder de gedragscode te kunnen brengen en uitvoeren.

- de resultaten van het nul-onderzoek worden deugdelijk gerapporteerd en vastgelegd op kaart;
- het nul-onderzoek vindt bij voorkeur minder dan 3 jaar, en maximaal 5 jaren, voor aanvang van de werkzaamheden plaats;
- het inventariserend nul-onderzoek wordt uitgevoerd door een terzake kundig ecoloog³.

4.2 Stap 2: Checklist beschermde soorten

Op basis van het inventariserend natuuronderzoek wordt een “Checklist beschermde soorten” opgesteld van soorten die schade - in de zin van Flora- en faunawet - kunnen ondervinden door het betreffende delfstofwinningsproject:

- in de checklist worden in ieder geval opgenomen alle broedvogels, vermeld op de rode lijst van vogels met vaste broed-, rust- en verblijfplaatsen én alle andere beschermde soorten, vermeld op de tabellen 2 en 3 van de brochure “Buiten aan het werk”;
- in de checklist worden naast soorten die reeds aanwezig zijn ook die soorten opgenomen waarvoor het, gezien hun regionale verspreiding en habitatvoorkeur, mogelijk wordt geacht dat deze zich in de ontgrondingslocatie kunnen vestigen (nieuw vestiging);
- de checklist beschermde soorten wordt opgesteld door een terzake kundig ecoloog.

4.3 Stap 3: Optimalisatie ontgrondingsplan

Indien schade aan soorten opgenomen op de “Checklist beschermde soorten” voorkomen kan worden door het inrichtingsplan aan te passen, wordt dit plan aangepast, mits andere project gerelateerde belangen dit mogelijk maken:

- in overleg met een terzake deskundig ecoloog wordt onderzocht of er andere bevredigende oplossingen bestaan voor de werkzaamheden, waarmee schade aan beschermde soorten bij voorbaat voorkomen kan worden;
- vastgelegd wordt waarom welke planwijzigingen al dan niet zijn doorgevoerd ten behoeve van welke beschermde soorten.

4.4 Stap 4: Ecologisch werkplan

Voor het ontgrondingsproject wordt een projectspecifiek ecologisch werkplan opgesteld waarmee de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten wordt gewaarborgd:

- in het werkplan worden voor alle soorten die vermeld staan op de “Checklist beschermde soorten” een of meerdere voorzorgsmaatregelen opgenomen, waarmee schade aan deze soorten wordt voorkomen dan wel tot een minimum wordt beperkt;

³ Zie hoofdstuk 7 voor wat begrepen wordt onder een “terzake deskundig ecoloog”.

- het werkplan wordt samengesteld uit maatregelen, opgenomen in de matrix voorzorgsmaatregelen (hoofdstuk 6 van deze gedragscode) of uit maatregelen die minstens gelijkwaardig zijn aan deze maatregelen;
- in het werkplan wordt voor elke maatregel aangegeven voor welke werkzaamheden van de ontgroning de maatregel aan de orde is;
- het werkplan kan op grond van locatie- en projectspecifieke omstandigheden desgewenst worden aangevuld met aanvullende effectgerichte maatregelen;
- het ecologisch werkplan wordt opgesteld door een terzake kundig ecooloog;
- het ecologisch werkplan wordt vastgesteld door de initiatiefnemer voordat de winlocatie in gebruik wordt genomen.

4.5 Stap 5: Aanvragen ontheffingen (alleen indien aan de orde)

Voor alle strikt beschermde tabel-3-soorten die schade kunnen ondervinden bij de uitvoering van de ontgroning, wordt een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet aangevraagd:

- in de ontheffingsaanvraag wordt specifiek aangegeven welke maatregelen in het “Ecologisch werkplan” zijn opgenomen om schade aan de betreffende strikt beschermde soorten te vermijden dan wel te beperken;
- in de ontheffingsaanvraag wordt specifiek aangegeven welke schade de betreffende strikt beschermde soorten, ondanks de voorzorgsmaatregelen, kunnen ondervinden;
- in de ontheffingsaanvraag dient gemotiveerd te worden dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de betreffende soort en er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- de betreffende ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet dient te zijn verleend voordat de schade veroorzakende werkzaamheden ter plaatse uitgevoerd mogen worden;
- voorschriften die door het bevoegd gezag in de ontheffingsbeschikking worden opgenomen, worden overgenomen in het “Ecologisch werkplan”.

5 Protocol ontgrondingsfase

Het protocol ontgrondingsfase beschrijft de vier stappen die bij de uitvoering van vergunde ontgrondingen genomen moeten worden om schade aan beschermde soorten zoveel mogelijk te vermijden:

1. uitvoeren “Ecologisch werkplan”
2. periodieke monitoring nieuw gevestigde beschermde soorten
3. periodiek aanpassen “Ecologisch werkplan”
4. aanvragen aanvullende ontheffingen (indien aan de orde)
5. reageren op onvoorziene omstandigheden

Opzet protocol

Kern van dit protocol is het uitvoeren van het “Ecologisch werkplan”. Daarin is beschreven welke voorzorgsmaatregelen worden genomen (zie hoofdstuk 4.4). Bij de aangraving worden maatregelen genomen om schade te voorkomen aan vooraf reeds aanwezige beschermde soorten. Tijdens de eigenlijke ontgroning worden maatregelen genomen om schade aan nieuw gevestigde beschermde soorten te voorkomen.

Gedurende de periode dat een ontgrondingslocatie in gebruik is zal deze voortdurend “in beweging” zijn en zullen voortdurend nieuwe soorten voor langere of kortere tijd zich in de locatie kunnen vestigen. Om de ontwikkeling van nieuw gevestigde beschermde soorten te volgen wordt periodiek gemonitord.

Op grond van de monitoringsresultaten of andere bevindingen wordt het “Ecologisch werkplan” periodiek bijgesteld teneinde niet voorziene schade aan nieuw gevestigde soorten te voorkomen.

Onder deze nieuw gevestigde soorten kunnen zich, zo leert de ervaring, ook strikt beschermde “tabel 3-soorten” bevinden. Voor deze soorten geldt op basis van de gedragscode géén vrijstelling en moet alsnog een ontheffing worden aangevraagd. Het op deze soorten aangepaste werkplan legt daarvoor de inhoudelijke basis.

Tenslotte is in dit protocol aangegeven wat te doen bij onvoorziene omstandigheden.

5.1 Stap 1: Uitvoeren ecologisch werkplan

De in het “Ecologisch werkplan” beschreven maatregelen worden uitgevoerd zoals beschreven en vastgesteld:

- de maatregelen worden genomen op die terreindelen binnen de ontgrondingslocatie waar deze doelmatig zijn. Daaronder vallen in ieder geval die terreindelen waar binnen een termijn van zes maanden werkzaamheden zijn voorzien (aangraving, ontgraving, grondverzet) én alle terreindelen waar voortdurend dan wel regelmatig werkzaamheden worden uitgevoerd (transport, verwerking, depotvorming);
- de verantwoordelijk projectleider legt de voortgang van de genomen maatregelen vast.

5.2 Stap 2: Periodieke monitoring

Tijdens het gebruik van de winlocatie wordt de vestiging en ontwikkeling van beschermde soorten gemonitord:

- de monitoring richt zich op alle beschermde soorten die vermeld staan op de “Checklist beschermde soorten”, zoals opgesteld in de voorbereidingsfase;
- de monitoring wordt uitgevoerd volgens gestandaardiseerde methoden die voldoen aan de eisen van Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (zoals SOVON, RAVON, VZZ, FLORON) of andere kennisinstellingen;
- de resultaten van de monitoring worden deugdelijk gerapporteerd en vastgelegd op kaart;
- de monitoring wordt minstens eenmaal per vijf jaar herhaald;
- de periodieke monitoring van nieuw gevestigde beschermde soorten wordt uitgevoerd door een terzake kundig ecooog⁴.

5.3 Stap 3: Periodiek aanpassen checklist en ecologisch werkplan

Indien de resultaten van de periodieke monitoring of andere ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, worden zowel de “Checklist beschermde soorten” als het “Ecologisch werkplan” aangepast:

- nieuw waargenomen beschermde soorten worden, zo nodig, toegevoegd aan de “Checklist beschermde soorten”;
- het “Ecologisch werkplan” wordt aangepast bij elke aanpassing van de “Checklist beschermde soorten” of zodra de ontwikkelingen in het terrein daartoe aanleiding geven;
- het “Ecologisch werkplan” wordt bijgesteld door een terzake kundig ecooog³;
- het aangepaste “Ecologisch werkplan” wordt vastgesteld door de initiatiefnemer.

5.4 Stap 4: Aanvragen aanvullende ontheffingen (indien aan de orde)

Zodra uit de periodieke monitoring blijkt dat er zich op de ontgrondingslocatie strikt beschermde “tabel 3-soorten” hebben weten te vestigen, wordt voor deze soorten een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet aangevraagd:

- in de ontheffingsaanvraag wordt specifiek aangegeven welke maatregelen in het “Ecologisch werkplan” zijn opgenomen om schade aan de betreffende strikt beschermde soorten te vermijden dan wel te beperken;
- in de ontheffingsaanvraag wordt specifiek aangegeven welke schade de betreffende strikt beschermde soorten, ondanks de voorzorgsmaatregelen, kunnen ondervinden;
- de betreffende ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet dient te zijn verleend voordat de schadeveroorzakende werkzaamheden ter plaatse van het voorkomen van de betreffende soorten uitgevoerd mogen worden;
- voorschriften die door het bevoegd gezag in de ontheffingsbeschikking worden opgenomen, worden overgenomen in het “Ecologisch werkplan” (stap 3).

⁴ Zie hoofdstuk 7 voor wat begrepen wordt onder een “terzake deskundig ecooog”.

5.5 Stap 5: Aanvullende maatregelen bij onvoorziene omstandigheden

Indien zich onverwachte omstandigheden of calamiteiten voordoen waarin het “Ecologisch werkplan” nog niet voorziet, neemt de verantwoordelijke projectleider alle noodzakelijke maatregelen die nodig zijn om schade te voorkomen:

- zodra uit de periodieke monitoring of uit andere bronnen blijkt dat er zich op de ontgrondingslocatie strikt beschermde “tabel 3-soorten” hebben weten te vestigen, worden aanvullende maatregelen genomen om potentiële schade aan de betreffende soorten te voorkomen;
- bij onzekerheid over de doeltreffendheid van de te nemen aanvullende maatregelen worden de schadeveroorzakende werkzaamheden ter plaatse van het voorkomen van de betreffende “tabel 3-soorten” stilgelegd;
- bij het opstellen van het pakket aanvullende maatregelen wordt een terzake kundig ecooloog betrokken;
- de genomen aanvullende maatregelen worden overgenomen in het “Ecologisch werkplan” (stap 3).

6 Matrix voorzorgsmaatregelen

In de matrix voorzorgsmaatregelen is een groslijst van maatregelen opgenomen om schade aan beschermde soorten te voorkomen.

Voor elk specifieke ontgronding dient een “Ecologisch werkplan” samengesteld te worden uit maatregelen die minstens gelijkwaardig zijn aan de maatregelen zoals opgenomen in deze matrix voorzorgsmaatregelen.

In de matrix zijn maatregelen opgenomen ter voorkoming van schade aan vooraf reeds aanwezige en aan nieuw te vestigen van soorten.

De matrix is opgenomen in de bijlage 1 van deze gedragscode.

Natuurkalender ter indicatie

In de matrix zijn perioden aangegeven waarin bepaalde voorzorgsmaatregelen aan de orde kunnen zijn. Deze perioden zijn gebaseerd op de natuurkalender zoals opgesteld door het ministerie van LNV. Deze aangegeven perioden dienen ter indicatie en staan niet vast. De perioden moeten worden beschouwd als hulpmiddel voor de planning van werkzaamheden.

De actieve perioden van bepaalde soorten zullen per jaar kunnen verschillen, afhankelijk van de ontwikkeling van temperatuur en klimaat. Daarnaast treden er duidelijke verschillen op tussen Noord-Nederland en Zuid-Nederland.

Ook voor het broedseizoen van vogels hanteert kan de Flora- en faunawet géén standaardperiode. Van belang is of een broedgeval aan de orde is, ongeacht de tijd van het jaar.

Vaste verblijfplaatsen hele jaar door beschermd

In de matrix zijn voorzorgsmaatregelen opgenomen ter voorkoming van schade aan vaste voortplantingsplaatsen of holen. Daarmee worden ook vaste rust- en verblijfplaatsen bedoeld die buiten het voortplantingsseizoen worden gebruikt (zoals bijvoorbeeld overwinteringsplaatsen van vleermuizen). Ook vaste migratie- en vliegroutes die leiden naar en van vaste rust- of verblijfplaats vallen hier onder.

Voorbeelduitwerkingen

In de bijlagen 2 en 3 zijn ter illustratie een tweetal voorbeelduitwerkingen van de “Checklist beschermde soorten” en bijbehorende “Ecologische werkplannen” opgenomen.

7 Organisatie en communicatie

In dit hoofdstuk worden organisatorische en communicatieve afspraken beschreven ten einde een zorgvuldige en professionele toepassing, evaluatie en actualisatie van deze gedragscode zeker te stellen.

Uitgangspunten

De uitvoering van de protocollen moet professioneel en zorgvuldig plaatsvinden.

Daartoe zijn een aantal organisatorische uitgangspunten geformuleerd:

- deze gedragscode geeft alléén recht op vrijstellingen van de Flora- en faunawet voor die ontgrondingsprojecten die aantoonbaar worden uitgevoerd conform de voorliggende gedragscode;
- de initiatiefnemer van een ontgrondingsproject draagt zelf verantwoordelijkheid voor het naleven van de protocollen. De initiatiefnemer kan de verantwoordelijkheid voor het handhaven van de protocollen desgewenst overdragen aan de verantwoordelijke uitvoerende aannemer;
- de werkzaamheden die uit deze gedragscode voortvloeien dienen uitgevoerd te worden door volledig geïnformeerde en afdoende gekwalificeerde medewerkers;
- deze gedragscode is een 'levend' document dat periodiek zal worden geëvalueerd en geactualiseerd.

Werkafspraken

Om aan deze uitgangspunten te voldoen zijn een vijftal werkafspraken opgenomen in deze gedragscode. Voor zover van toepassing op afzonderlijke projecten moeten deze werkafspraken als bindend voorschrift uitgevoerd worden:

1. de gedragscode wordt aantoonbaar nageleefd;
2. aantoonbare overdracht van verantwoordelijkheid;
3. er wordt gewerkt met gekwalificeerde medewerkers en adviseurs;
4. alle betrokkenen worden adequaat geïnformeerd;
5. afwijkingen van de gedragscode worden gemotiveerd én gedocumenteerd;
6. de gedragscode wordt periodiek geactualiseerd.

7.1 Werkafpraak 1: De gedragscode wordt aantoonbaar nageleefd

Deze gedragscode geeft alléén recht op vrijstellingen van de Flora- en faunawet voor die ontgrondingsprojecten die aantoonbaar worden uitgevoerd conform de voorliggende gedragscode:

- de initiatiefnemer legt een dossier aan waarin alle voor deze gedragscode relevante documenten worden gebundeld. In dit dossier worden tenminste opgenomen het rapport van het inventariserend natuuronderzoek, de rapporten van de periodieke monitoring, de "Checklist beschermde soorten" en het "Ecologisch werkplan";
- de initiatiefnemer wijst een verantwoordelijk projectleider aan die toeziet op een adequate uitvoering van het "Ecologisch werkplan";
- de verantwoordelijk projectleider legt de voortgang van de genomen maatregelen vast, met name indien zich onvoorziene omstandigheden voordoen.

7.2 Werkafspraken 2: Aantoonbare overdracht van verantwoordelijkheid

Indien de initiatiefnemer de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de protocollen desgewenst overdraagt aan een andere partij (bijvoorbeeld de uitvoerende aannemer) dan dienen de afspraken daarover eenduidig en terugvindbaar te worden vastgelegd.

7.3 Werkafspraken 3: Inzet gekwalificeerde medewerkers en adviseurs

De werkzaamheden die uit de protocollen voortvloeien worden uitgevoerd door daartoe gekwalificeerde medewerkers en/of externe adviseurs:

- het inventariserend natuurwaarden-onderzoek en de periodieke monitoring worden uitgevoerd door een ter zake kundig ecooloog middels algemeen als doeltreffend aanvaarde en op de betreffende soorten gerichte methoden van inventariseren;
- de “Checklist beschermde soorten” en het “Ecologisch werkplan” worden opgesteld door een ter zake kundig ecooloog;
- de maatregelen die het “Ecologisch werkplan” voorschrijft worden, tenzij het protocol anders bepaalt, uitgevoerd door een terzake kundige medewerker die bewezen vaardigheid bezit om de aanwezigheid van de betreffende beschermde soorten te herkennen.

Een ter zake kundig ecooloog

Een ter zake kundig ecooloog is iemand die op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of als ecooloog werkzaam is of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierenvereniging VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, JNM, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON).

7.4 Werkafspraken 4: Alle betrokkenen worden adequaat geïnformeerd

Alle betrokken medewerkers, in te huren aannemers en hun personeel dienen tijdig en adequaat geïnformeerd te zijn en te blijven:

- de “Checklist beschermde soorten” en het “Ecologisch werkplan” dienen beschikbaar te zijn voor de betrokken medewerkers, in te huren aannemers en hun personeel;
- de verantwoordelijke projectleider dient bekend te zijn met de inhoud van deze gedragscode en de projectrelevante documenten die daaruit voortvloeien;
- de verantwoordelijke projectleider draagt er zorg voor dat de in te schakelen aannemers tijdig en adequaat geïnformeerd worden;
- de verantwoordelijke projectleider draagt er zorg voor dat de te nemen voorzorgsmaatregelen besproken worden met alle bij de uitvoering betrokken personen.

7.5 Werkafpraak 5: Afwijkingen motiveren én documenteren

Afwijking van een in de gedragscode beschreven gedragsregel is mogelijk wanneer wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- in het “Ecologisch werkplan” dient overtuigend te worden gemotiveerd waarom het in dit concrete geval niet mogelijk is, of, gelet op de negatieve effecten voor de betreffende soort, niet wenselijk is te handelen volgens de in de gedragscode beschreven gedragsregel;
- in het “Ecologisch werkplan” dient overtuigend te worden gemotiveerd dat de gekozen alternatieve werkwijze voor de betreffende soort minimaal hetzelfde effect heeft als de in de gedragscode beschreven gedragsregel, dan wel een gunstiger effect heeft;
- de afwijking dient door een ecologisch ter zake kundige gemotiveerd te worden verantwoord;
- deze gedocumenteerde motivatie dient te allen tijde beschikbaar te zijn ten behoeve van het toezicht op de naleving van de wet. Op verzoek van handhavende instanties dient hier onverwijld inzage in te worden gegeven dan wel een afschrift van te worden verstrekt.

Indien niet aan de hiervoor vermelde voorwaarden is voldaan, dient op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet een ontheffing te worden aangevraagd.

7.6 Werkafpraak 5: Deze gedragscode wordt periodiek geactualiseerd

Deze gedragscode geldt in principe voor onbepaalde tijd. Dat neemt niet weg dat deze gedragscode een ‘levend’ document is dat periodiek dient te worden geëvalueerd en geactualiseerd:

- onder regie van FODI wordt deze gedragscode ieder vijfde jaar geëvalueerd op effectiviteit en uitvoerbaarheid. Zonodig wordt de gedragscode aangepast;
- indien wijzigingen in wet- en regelgeving daartoe aanleiding vormen zorgt FODI voor tijdige actualisering van deze gedragscode.

Colofon

Samenstelling

ir. J.G.M. Rademakers, Jos Rademakers Ecologie en Ontwikkeling, Maarn
drs. ing. W.M. (Wenda) de Wit, Dekker Van de Kamp, Oosterhout

Begeleidingscommissie FODI

J. Langeweg	Ankerpoort N.V.
G.J. de Gier	Calduran Kalkzandsteen B.V.
Mr. ing. F. Snel	Van Nieuwpoort B.V./ voorzitter FODI
M. Burkard	Lieben Minerals
J. Heutinck	Grondexploitatiebedrijf Netterden v.o.f.
Ir. J.A.M. 't Hoen	Cascade, Vereniging van zand- en grindproducenten
J.B. van Mourik	Wienerberger B.V.
Mr. G.J.A. Sigmond	SIGHT ruimte en milieu/secretaris FODI

Bijlage 1 Maatregelenmatrix Gedragscode Zorgvuldig Winnen

Bijlage 2 Voorbeelduitwerking zandwinning

Het project

Het betreft een reeds in uitvoering genomen al voor de inwerkingtreding van de Flora en Faunawet vergund project. Het project wordt uitgevoerd conform de vergunningvoorwaarden en met up-to-date materieel en werkmethoden.

De zandwinning betreft een plangebied van 46 hectare, waarvan 35 hectare reeds ontgrond is en dat bestaat uit deels 70% diep en 30% ondiep water (< 3 meter). 10 hectare terrein ten westen van de winplas wordt in de komende jaren nog ontgrond en bestaat momenteel grotendeels uit regulier gebruikte akkers en deels uit een heiderestant (1,5 ha). Op een terrein van plusminus 1 hectare is een werkterrein ingericht waarop een zeefinstallatie is geplaatst. Uitgezeefd materiaal wordt ter plaatse tijdelijk opgeslagen in depots om periodiek in het project te worden teruggeplaatst. Het werkterrein is opgehoogd met zand en voorzien van een halfverharding. De winning en afvoer van zand vindt plaats met een zuiger, die het zand naar het werkterrein pompt.

Werkzaamheden

De volgende werkzaamheden worden uitgevoerd:

- Aangraving: Van ten behoeve van ontgraving nieuw in gebruik te nemen delen van het vergunde gebied wordt de begroeiing verwijderd en de bovenlaag vervolgens afgegraven tot op het te ontgronden zandpakket.
- Ontgraving: De te winnen zandlaag wordt vanaf een drijvende zuiger onder water weggezogen op een zodanige wijze dat een nieuw (tijdelijk) talud ontstaat met een stabiele hellingshoek.
- Depotvorming: De afgegraven bovengrond wordt direct afgevoerd. Op het werkterrein worden enkele depots gevormd van te verwerken zand en een depot van uitgezeefd materiaal.
- Grondverzet: De eindinrichting bestaat uit het inrichten van een natuurlijke plasdrasoever conform het vergunde ontgrondingsplan. De inrichting vindt direct plaats in de aangravingsfase op die oevers waar geen verdere uitbreiding meer is voorzien. Overig grondverzet vindt feitelijk alleen plaats bij het periodiek in de winning terugstorten van uitgezeefd materiaal.
- Verwerking: Het gewonnen materiaal wordt op de werklocatie gezeefd en daarna ter plaatse opgeslagen in depots. Er vindt verder geen veredeling of andere bewerking plaats van de gewonnen specie binnen de ontgrondingslocatie.
- Transport: De ontgraven bovengrond wordt direct per as afgevoerd uit het gebied. Daartoe worden tijdelijke platenbanen aangelegd. Het gewonnen zand wordt via een drijvende leiding verpompt naar de zeefinstallatie. Verder transport van en naar de depots en naar de verwerkingsfabriek vindt plaats per overdekte transportband.

Toepassing gedragscode Zorgvuldig Winnen

Indien aantoonbaar adequaat toegepast, voorziet deze gedragscode voor de meeste soorten in een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 8 t/m 12 van de Flora en Faunawet voor alle geplande werkzaamheden.

De gedragscode voorziet géén rechtstreekse vrijstelling voor de strikt beschermde soorten, opgenomen in tabel 3 van de LNV-brochure “Buiten aan het Werk”.

Voor deze soorten dient een afzonderlijke ontheffing aangevraagd te worden, op basis van het ecologisch werkplan. Eventuele voorschriften uit deze ontheffing worden te zijner tijd in dit ecologisch werkplan opgenomen.

Checklist Beschermde Soorten

Als eerste stap bij het toepassen van de gedragscode is door een ecologisch adviesbureau een inventariserend natuuronderzoek uitgevoerd van de uitgangssituatie van de winlocatie. Op basis van deze inventarisatie is onderstaande Checklist Beschermde Soorten opgesteld.

Conform de gedragscode staan op deze checklist vermeld:

- beschermde broedvogels van de rode lijst en overige vogels met vaste verblijfplaatsen;
- overige beschermde soorten, voor zover vermeld op tabellen 2 en 3, en voor zover deze soorten schade kunnen ondervinden door het project, en waarvan vastgesteld is dat zij daadwerkelijk in het plangebied voorkomen, dan wel waarvan denkbaar is dat zij in het plangebied of tijdens de uitvoering van het project kunnen voorkomen, gezien hun regionale verspreiding en ecologie, ook al zijn zij als zodanig nog niet waargenomen.

CHECKLIST BESCHERMDE SOORTEN VOORBEELDUITWERKING ZANDWINNING		
Broedvogels van de rode lijst		
Patrijs	3 broedparen op nog te vergraven percelen	Broedvogel rode lijst (kwetsbaar)
Graspieper	2 territoria op nog te vergraven percelen	Broedvogel rode lijst (gevoelig)
Veldleeuwerik	4 territoria op nog te vergraven percelen	Broedvogel rode lijst (gevoelig)
Koekoek	1 territorium binnen winlocatie (struweel- en moerasrijke reeds opgeleverde oever)	Broedvogel rode lijst (kwetsbaar)
Grauwe klauwier	Mogelijk aanwezig. Tot medio jaren tachtig aanwezig als broedvogel op sindsdien vergraven percelen.	Broedvogel rode lijst (bedreigd)

Overige broedvogels met vaste verblijfplaatsen		
Oeverzwaluw	Een kleine broedkolonie (20 nesten) was in de jaren 2001 tot 2004 aanwezig in een zanddepot op het werkterrein. Nieuw-vestiging denkbaar.	Holenbroedende kolonievogel
Reptielen tabel 2 en 3		
Adder	Mogelijk aanwezig. Er is één incidentele waarneming uit 1998 bekend op nog te vergraven perceel (heiderest)	Reptiel tabel 3 (strikt beschermd)
Levendbarende hagedis	5 leefgebieden bekend op zandige taluds bestaande winning. 2 leefgebieden op nog te vergraven tijdelijke oevers.	Reptiel tabel 2 (regulier beschermd)
Amfibieën tabel 2 en 3		
Geen	Alleen soorten van tabel 1 aanwezig in de 3 poelen binnen reeds opgeleverde delen van de winlocatie	Bastaardkikker, Bruine kikker, Gewone pad, Watersalamander
Vissen tabel 2 en 3		
Kleine modderkruiper	In een te vergraven wetering binnen het uitbreidingsgebied.	Vis tabel 2 (Regulier beschermd)
Vleermuizen tabel 3		
Baardvleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Vaste verblijfplaats in aangrenzend landgoed..	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Franjestaart	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Vaste verblijfplaats in aangrenzend landgoed.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Grootoorvleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Laatvlieger	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Rosse vleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Vaste verblijfplaats in aangrenzend landgoed.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)

Ruige dwergvleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Dwergvleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Meervleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Watervleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Overige zoogdieren tabel 2 en 3		
Eekhoorn	Aanwezig in aangrenzend bosperceel (buiten plangebied).	Zoogdier tabel 2 (regulier beschermd)
Wild zwijn	Incidentele zwerfgast in regio. Medio jaren tachtig 1 maal waargenomen in nabijheid winlocatie (buiten plangebied).	Zoogdier tabel 2 (regulier beschermd)
Das	Incidenteel aanwezig (zwervend). Kan zich potentieel vestigen in taluds oeverzones.	Zoogdier tabel 3 (Strikt beschermd)
Insecten en overige dier soorten tabel 2 en 3		
Heideblauwtje	Enkele exemplaren waargenomen op oeverzone en taluds bestaande winning. Deze oeverzone wordt deels vergraven.	Dagvlinder tabel 3 (strikt beschermd)
Planten tabel 2 en 3		
Valkruid	Mogelijk nog aanwezig. Soort tot eind jaren tachtig bekend in nog te vergraven restant heide.	Vaatplant tabel 2 (regulier beschermd)

Samenstelling ecologisch werkplan

Conform het protocol “voorbereidingsfase” is voorliggend ecologisch werkplan opgesteld. De in dit werkplan opgenomen voorzorgsmaatregelen zien op het voorkomen van schade:

- aan beschermde soorten die reeds aanwezig zijn op de te ontgronden locatie én
- aan beschermde soorten die zich gedurende de uitvoering in de winlocatie kunnen vestigen.

Op basis van de Matrix Voorzorgsmaatregelen, zoals opgenomen in de Gedragscode Zorgvuldig Winnen is een pakket van voorzorgsmaatregelen opgesteld. Aan dit pakket is op advies van het ecologisch adviesbureau een aantal maatregelen toegevoegd.

Vaststelling

Dit ecologische werkplan is vastgesteld op DATUM door de directie van het ontgrondingsbedrijf, na instemming met de voorstellen.

ECOLOGISCH WERKPLAN VOORBEELDUITWERKING ZANDWINNING	Periode	Soorten(groep)
Aangraven		
Verwijderen van de vegetatie én bovengrond vindt plaats in de winterperiode vóór 1 maart ten einde schade aan broedvogels bij voorbaat te voorkomen.	oktober t/m februari	Alle broedvogels
Uitvoeren van een terreininspectie in het zomerseizoen voorafgaand aan de start van de werkzaamheden. Groeiplaatsen van Valkruid, geschikte leefgebieden van Levendbarende hagedis en Adder én territoria van het Heideblauwtje markeren en vastleggen op kaart.	maart t/m september	Planten Levendbarende hagedis, Adder
Verplaatsen van de vegetatie ter plaatse van waargenomen leefgebieden van het Heideblauwtje in de zomerperiode voorafgaand aan de geplande vergraving. Aanwezige heideplanten worden daarbij uitgestoken en verplaatst naar ander geschikte groeiplaatsen binnen de winlocatie waar geen werkzaamheden meer worden voorzien. Een en ander gebeurt onder regie van een terzake deskundige. In een groeiseizoen wordt maximaal 25% van het beschikbare habitat vergraven.	juni t/m augustus	Insecten Heideblauwtje
Verplaatsen van waargenomen pollen Valkruid voor de start van de werkzaamheden naar een geschikt habitat in de directe omgeving waar geen werkzaamheden meer worden voorzien. Een en ander gebeurt onder regie van een terzake deskundige.	oktober t/m februari	Planten

Wegvangen van de aanwezige reptielen voorafgaand aan de werkzaamheden. Aangetroffen reptielen én andere soorten worden verplaatst naar een geschikt habitat in de directe omgeving waar geen werkzaamheden meer worden voorzien. Een en ander gebeurt onder regie van een terzake deskundige.	altijd	Reptielen
Afvlakken van hellingen van nog te vergraven terreindelen tot een hellingshoek van maximaal 1:3 teneinde nieuw-vestiging van holenbroedende vogels (Oeverzwaluw) te vermijden.	altijd	Holenbroedende broedvogels
Voorkomen dat na de aangraving binnen de verlaagde nog te ontzanden oeverzones poelen ontstaan c.q. aanwezig zijn die zich zouden kunnen ontwikkelen tot voortplantingslocaties van amfibieën .	altijd	Amfibieën
Uitvoeren van een terreininspectie voorafgaand aan de start van de werkzaamheden ter plaatse van potentiële habitats van de Das op de aanwezigheid van burchten.	altijd	Zoogdieren Das
Indien binnen het te ontgronden terrein incidenteel belopen Dassenburchten zijn waargenomen worden de werkzaamheden tot op 30 meter afstand uitgesteld totdat met zekerheid is vastgesteld dat de burchten zijn verlaten.	maart t/m augustus	Zoogdieren Das
Frequent belopen burchten (vaste verblijfplaats) van de Das worden in principe gespaard. Indien dat onmogelijk is wordt een verplaatsingsplan opgesteld, waarbij uitgangspunt is dat de betekenis van de winlocatie behouden blijft. Een en ander vindt plaats onder regie van een terzake deskundige.	altijd	Das
Handhaven van alle bomen en de lijnvormige beplanting langs de randen van de winlocatie, waarvan aanwijzingen zijn dat deze van belang zijn als migratieroute voor vleermuizen.	altijd	Vleermuizen
Uitvoeren van een vooronderzoek in de wetering, in het seizoen voorafgaand aan de start van de werkzaamheden, naar de aanwezigheid van de Kleine modderkruiper. Markeren van actuele habitats en vastleggen gemarkeerde locaties op kaart.	maart t/m september	Vissen Modderkruipers
Indien aan de orde leegvangen van te vergraven wateren voorafgaand aan werkzaamheden. Aangetroffen vissen (Kleine modderkruiper) én andere soorten verplaatsen naar een geschikt habitat in de directe omgeving. De beste periode voor leegvangen zijn de maanden september en oktober. Het leegvangen vindt plaats onder regie van een terzake deskundige.	september oktober	Vissen Modderkruipers

Ontgraven		
Voorkomen van nieuw-vestiging van broedvogels op de van vegetatie ontblote grond door de te vergraven terreindelen frequent te belopen, te berijden of te bewerken.	maart t/m augustus	Alle broedvogels
Voorkomen van nieuw-vestiging van holenbroedende vogels (Oeverzwaluw) in de nieuwe oeverzones door te voorkomen dat in broedseizoen steilranden aanwezig zijn binnen het werkgebied. Alle hellingen afvlakken tot een hellingshoek van maximaal 1:3.	maart t/m augustus	Holenbroedende broedvogels
Uitvoeren van een terreininspectie minder dan één maand voorafgaand aan de start van de werkzaamheden op de aanwezigheid van territoria van nieuw gevestigde broedvogels genoemd op de checklist. Waargenomen nesten en nestholen markeren in terrein en vastleggen op kaart.	maart t/m augustus	Broedvogels van checklist
Indien binnen het te ontgronden terrein nesten en nestholen van genoemde broedvogels zijn gemarkeerd worden de werkzaamheden tot op 30 meter afstand uitgesteld totdat met zekerheid is vastgesteld dat de broedlocaties zijn verlaten.	maart t/m augustus	Broedvogels van checklist
Uitvoeren van een terreininspectie minder dan één maand voorafgaand aan de start van de werkzaamheden ter plaatse van potentiële habitats voor de amfibieën (ondiepe tijdelijke poelen in de nog te ontgronden verlaagde oeverzones). Waarnemingen markeren in terrein en vastleggen op kaart.	maart t/m augustus	Amfibieën
Leegvangen van waargenomen habitats voor de amfibieën (ondiepe tijdelijke poelen in de nog te ontgronden verlaagde oeverzones) voorafgaand aan werkzaamheden. Aangetroffen amfibieën verplaatsen naar een geschikt habitat in de directe omgeving, waar geen werkzaamheden meer worden voorzien. Een en ander gebeurt onder regie van een terzake deskundige.	hele jaar	Amfibieën
Depotvorming		
Voorkomen van nieuw-vestiging van holenbroedende vogels (Oeverzwaluw) door te voorkomen dat in broedseizoen steilranden aanwezig zijn in de depots. Alle hellingen afvlakken tot een hellingshoek van maximaal 1:3.	maart t/m augustus	Holenbroedende broedvogels
Grondverzet		
Afgraven van depots met uitgezeefd materiaal vindt plaats in de winterperiode ten einde schade aan broedvogels en andere dieren bij voorbaat te voorkomen.	oktober t/m februari	Alle broedvogels andere dieren

Verwerking		
<i>Geen specifieke voorzorgsmaatregelen. Zeven van de gewonnen specie leidt als zodanig niet tot potentiële schade aan beschermde dier- en plantensoorten.</i>		
Transport		
Aanleggen van rijplaten banen over nog te ontgronden percelen op een afstand van minimaal 30 meter vanaf gemarkeerde nesten, nestholen, voortplantingspoelen en groeiplaatsen.	altijd	Planten Amfibieën Broedvogels Zoogdieren

Ontheffingen Flora- en faunawet

Voor de strikt beschermde tabel 3 soorten is een ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd omdat de gedragscode Zorgvuldig Winnen voor deze soorten geen directe vrijstelling mogelijk maakt.

De aanvraag is op DATUM... ingediend, samen met het rapport van de nul-inventarisatie, de “Checklist beschermde soorten” en het “Ecologisch werkplan” voor de volgende soorten:

- Adder
- De vleermuizen Baardvleermuis, Franjestaart, Grootoorvleermuis, Laatvlieger, Rosse vleermuis, Ruige dwergvleermuis, Dwergvleermuis, Meervleermuis en Watervleermuis
- Das
- Heideblauwtje

De betreffende ontheffingen zijn op ... DATUM... verleend, op basis van het “Ecologisch werkplan”. In de ontheffingen zijn géén aanvullende voorzorgsmaatregelen voorgeschreven.

Bijlage 3 Voorbeelduitwerking kleiwinning

Het project

Het betreft een nieuwe vergunning voor de winning van keramische klei in een bekaide uiterwaard van de Waal. De te ontgronden percelen hebben een gezamenlijke oppervlak van 10 hectare en zijn momenteel in gebruik als regulier agrarisch grasland. Directe naast de te ontgronden percelen grenst een nevengeul, die medio jaren negentig is aangelegd bij een eerdere natuurgerichte kleiwinning. Na ontgroning wordt het terrein ingericht als natuurgebied volgens het vastgesteld natuurontwikkelingsplan en overgedragen aan Staatsbosbeheer.

Werkzaamheden

De volgende werkzaamheden worden uitgevoerd:

- Aangraving: Bij de start van de kleiwinning zal de aanwezige vegetatie worden verwijderd en de bovenste 30 centimeter bodemlaag (de rooflaag) worden afgegraven.
- Ontgraving: De onderliggende kleilaag zal met een kraan worden afgegraven tot op de onderliggende zandondergrond. Er vindt bij de winning géén bronbemaling plaats.
- Depotvorming: De afgegraven roofgrond (in totaal zo'n 30.000 m³) wordt een viertal tijdelijke depots opgeslagen binnen het werkkerrein. Deze grond wordt zoveel mogelijk direct achter de winning aan verwerkt bij de eindinrichting van het terrein. Binnen de werklocatie wordt tevens een tijdelijk depot tot 10.000 m³ keramische klei aangelegd.
- Grondverzet: De eindinrichting van de ontgronde percelen vindt in principe plaats direct tijdens de ontgraving van de kleilaag. In aanvulling daarop vindt grondverzet plaats bij het verwijderen van de randkade tussen de ontgroning en de aangrenzende nevengeul aan het eind van het project. Deze specie wordt ter plaatse verwerkt. Bovendien vindt grondverzet plaats bij het verwerken van de roofgrond op een drietal in het ontwerp aangewezen locaties. De specie wordt ingegraven in de zandondergrond. Het vrijkomende zand wordt gebruikt als afdeklaag en verder ter plaatse verwerkt.
- Verwerking: Er vindt binnen het project géén verwerking, veredeling of andere bewerking plaats van de gewonnen specie.
- Transport: De ontgraven klei wordt direct per as afgevoerd uit het gebied. Daartoe worden tijdelijke platenbanen aangelegd vanaf de dijkafrit tot aan de werklocatie.

Toepassing gedragscode Zorgvuldig Winnen

Conform het protocol "voorbereidingsfase" is voorliggend ecologisch werkplan opgesteld. De in dit werkplan opgenomen voorzorgsmaatregelen zien op het voorkomen van schade:

- aan beschermde soorten die reeds aanwezig zijn op de te ontgronden locatie én
- aan beschermde soorten die zich gedurende de uitvoering in de winlocatie kunnen vestigen.

Indien aantoonbaar adequaat toegepast voorziet deze gedragscode voor de meeste soorten in een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 8 t/m 12 van de Flora en Faunawet voor alle geplande werkzaamheden.

De gedragscode voorzien géén rechtstreekse vrijstelling voor de strikt beschermde soorten, opgenomen in tabel 3 van de LNV-brochure “Buiten aan het Werk”. Voor deze soorten dient een afzonderlijke ontheffing aangevraagd te worden, op basis van het ecologisch werkplan. Eventuele voorschriften uit deze ontheffing worden te zijner tijd in dit ecologisch werkplan opgenomen.

Checklist Beschermde soorten

Bij de voorbereiding van het project is door een ecologische adviesbureau een inventariserend natuuronderzoek uitgevoerd van de winlocatie. Op basis van deze inventarisatie is onderstaande Checklist Beschermde Soorten opgesteld.

Conform de gedragscode staan op deze checklist vermeld:

- beschermde broedvogels vermeld op de rode lijst en overige vogels met vaste verblijfplaatsen.
- overige beschermde soorten voor zover vermeld op tabellen 2 en 3, voor in zover deze soorten schade kunnen ondervinden door het project, en waarvan vastgesteld is dat zij daadwerkelijk in het plangebied voorkomen, dan wel waarvan denkbaar is dat zij in het plangebied voorkomen of zich tijdens de uitvoering van het project daar kunnen vestigen, gezien hun regionale verspreiding en ecologie, ook al zijn zij als zodanig nog niet waargenomen.

CHECKLIST BESCHERMDE SOORTEN VOORBEELDUITWERKING KLEIWINNING		
Broedvogels van de rode lijst		
Patrijs	3 broedparen op nog te vergraven percelen.	Broedvogel rode lijst (kwetsbaar)
Grutto	2 broedparen op nog te vergaven graslandperceel.	Broedvogel rode lijst (gevoelig)
Kwartelkoning	Incidentele broedvogel met 1 of 2 paar op nog te vergraven percelen. Nieuwvestiging denkbaar.	Broedvogel rode lijst (kwetsbaar)
Oeverloper	1 incidenteel broedpaar langs reeds gegraven nevengeul (buiten plangebied).	Broedvogel rode lijst (gevoelig)
Veldleeuwerik	Verdwenen. Was tot 1994 aanwezig.	Broedvogel rode lijst (gevoelig)
Steenuil	Nog kleine restpopulatie in knotwilgen langs dijkteen in belendende perceel (buiten plangebied).	Broedvogel rode lijst (kwetsbaar)
Overige broedvogels met vaste verblijfplaatsen		

Oeverzwaluw	Op wisselende locaties is een broedkolonie (15 – 42 nesten) aanwezig, in aangrenzende eerdere winning (buiten plangebied). Nieuwvestiging denkbaar.	Holenbroedende kolonievogel
Buizerd	Vaste broedplaats in oude wilg aan noordrand winlocatie (buiten plangebied).	Broedvogel met vaste nestplaats
Blauwe reiger	Kleine kolonie aanwezig aan rand kleiwinning in wilgenbos (buiten plangebied).	Koloniebroeder
Reptielen tabel 2 en 3		
Geen		
Amfibieën tabel 2 en 3		
Rugstreeppad	Frequent aanwezig op aangrenzend fabrieksterrein (buiten plangebied). Nieuwvestiging waarschijnlijk!	Amfibie tabel 3 (Strikt beschermd)
Vissen tabel 2 en 3		
Geen	Binnen werkgebied zijn geen wateren aanwezig.	
Vleermuizen tabel 3		
Laatvlieger	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Rosse vleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Vaste verblijfplaats in aangrenzend landgoed.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Ruige dwergvleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Dwergvleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Meervleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)

Watervleermuis	Winlocatie is onderdeel van foerageergebied. Geen vaste verblijfplaats aanwezig.	Vleermuis tabel 3 (Strikt beschermd)
Overige zoogdieren tabel 2 en 3		
Bever	Burcht aanwezig in aangrenzend wilgenbos (buiten plangebied). Nieuw-vestiging denkbaar.	Zoogdier tabel 3 (Strikt beschermd)
Insecten en overige dier soorten tabel 2 en 3		
Rivierrombout	Plangebied binnen leefgebied. Soort recent waargenomen op rivieroever (buiten plangebied).	Libel tabel 3 (Strikt beschermd)
Planten tabel 2 en 3		
Klein glaskruid	Aanwezig op kribben langs rivieroever (buiten plangebied).	Plant tabel 2 (regulier beschermd)
Rapunzelklokje	1 groeiplaats in berm toegangspad. Waarschijnlijk verwilderd uit tuinafval.	Plant tabel 2 (regulier beschermd)

Samenstelling ecologisch werkplan

Conform het protocol “voorbereidingsfase” is voorliggend ecologisch werkplan opgesteld. De in dit werkplan opgenomen voorzorgsmaatregelen zien op het voorkomen van schade:

- aan beschermde soorten die reeds aanwezig zijn op de te ontgronden locatie én
- aan beschermde soorten die zich gedurende de uitvoering in de winlocatie kunnen vestigen.

Op basis van de Matrix Voorzorgsmaatregelen, zoals opgenomen in de Gedragscode Zorgvuldig Winnen is een pakket van voorzorgsmaatregelen opgesteld. Aan dit pakket is op advies van het ecologisch adviesbureau een aantal maatregelen toegevoegd.

Vaststelling

Dit ecologische werkplan is vastgesteld op DATUM door de directie van het ontgrondingsbedrijf.

ECOLOGISCH WERKPLAN VOORBEELDUITWERKING KLEIWINNING	Periode	Soorten(groep)
Aangraven		
Verwijderen van de vegetatie en rooftergrond vindt plaats in de winterperiode ten einde schade aan broedvogels bij voorbaat te voorkomen.	oktober t/m februari	Alle broedvogels
Uitvoeren van een terreininspectie in het groeiseizoen voorafgaand aan de start van de werkzaamheden ter plaatse van potentiële groeiplaatsen van Klein Glaskruid en Rapunzelklokje. Groeiplaatsen van deze (en andere) beschermde planten markeren in terrein en vastleggen op kaart.	maart t/m september	Planten Klein glaskruid Rapunzelklokje
Buiten het groeiseizoen verplaatsen van planten met zode voorafgaand aan de werkzaamheden naar een geschikt habitat in de directe omgeving onder regie van een terzake deskundige.	oktober t/m februari	Planten Klein glaskruid Rapunzelklokje
Handhaven van alle bomen en de lijnvormige beplanting langs de dijkvoet en aan de oostrand van de winlocatie, waarvan aanwijzingen zijn dat deze van belang zijn als migratieroute voor vleermuizen, en als broedhabitat voor o.a. Steenuil.	altijd	Vleermuizen Broedvogels Steenuil
Opschorten van alle werkzaamheden binnen 30 meter afstand van de vaste verblijfplaats van de Bever in de aangrenzende kleiput en bosperceel.	altijd	Bever
Geen werkzaamheden uitvoeren op de oeverzone van rivier, teneinde schade bij voorbaat te voorkomen.	Altijd	Rivierrombout Klein glaskruid
Ontgraven		
Voorkomen van nieuw-vestiging van broedvogels op de van vegetatie ontblote grond door de te vergraven terreindelen frequent te belopen, te berijden of te bewerken.	maart t/m augustus	Alle broedvogels
Voorkomen van nieuw-vestiging van holenbroedende vogels (Oeverzwaluw) door te voorkomen dat in broedseizoen steilranden aanwezig zijn binnen het werkgebied. Alle hellingen afvlakken tot een hellingshoek van maximaal 1:3.	maart t/m augustus	Holenbroedende broedvogels
Uitvoeren van een terreininspectie minder dan één maand voorafgaand aan de start van de werkzaamheden op de aanwezigheid van territoria van nieuw gevestigde broedvogels genoemd op de checklist. Waargenomen nesten en nestholten markeren in terrein en vastleggen op kaart.	maart t/m augustus	Broedvogels van checklist

Indien binnen het te ontgronden terrein nesten en nestholen van genoemde broedvogels zijn gemarkeerd worden de werkzaamheden tot op 30 meter afstand uitgesteld totdat met zekerheid is vastgesteld dat de broedlocaties zijn verlaten.	maart t/m augustus	Broedvogels van checklist
Uitvoeren van een terreininspectie minder dan één maand voorafgaand aan de start van de werkzaamheden ter plaatse van potentiële habitats voor de amfibieën (ondiepe tijdelijke poelen, nabij zandige bodems). Waarnemingen markeren in terrein en vastleggen op kaart.	maart t/m augustus	Amfibieën Rugstreepad
Werkzaamheden binnen 30 meter afstand van gemarkeerde voortplantingslocaties van amfibieën worden uitgesteld tot na augustus.	maart t/m augustus	Amfibieën Rugstreepad
Te vergraven voortplantingslocaties van amfibieën (poelen, geïsoleerde wateren) leegvangen buiten het voortplantingsseizoen én voorafgaand aan werkzaamheden onder regie van een terzake deskundige. Aangetroffen amfibieën verplaatsen naar een geschikt habitat in de directe omgeving.	september t/m februari	Amfibieën Rugstreepad
Op alle terreindelen waar nog vervolgwerkzaamheden worden voorzien (grondverzet, transport) wordt voorkomen dat er na de ontgraving poelen ontstaan c.q. aanwezig zijn.	altijd	Amfibieën
Depotvorming		
Afgraven van depots met roofofgrond vindt plaats in de winterperiode ten einde schade aan broedvogels bij voorbaat te voorkomen.	oktober t/m februari	Alle broedvogels (Oeverwaluw)
Voorkomen van nieuw-vestiging van holenbroedende vogels (Oeverwaluw) door te voorkomen dat in broedseizoen steilranden aanwezig zijn binnen het werkgebied. Alle hellingen afvlakken tot een hellingshoek van maximaal 1:3.	maart t/m augustus	Holenbroedende broedvogels
Grondverzet		
<i>Alle voorzorgsmaatregelen te nemen bij ontgraven worden ook bij grondverzet genomen (voor zover van toepassing). Zie hierboven.</i>		
Verwerking		
<i>Geen specifieke voorzorgsmaatregelen. Verwerking van vrijgekomen specie is bij dit project niet aan de orde.</i>		

Transport		
Aanleggen van rijplaten banen over nog te ontgronden percelen op een afstand van minimaal 30 meter vanaf de oeverzone van de rivier, de randen van de aangrenzende percelen en van gemarkeerde nesten, nestholen, voortplantingspoelen en groeiplaatsen.	altijd	Planten Amfibieën Broedvogels Bever

Ontheffingen Flora- en faunawet

Voor de strikt beschermde tabel 3 soorten is een ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd omdat de gedragscode Zorgvuldig Winnen voor deze soorten geen directe vrijstelling mogelijk maakt.

De aanvraag is op DATUM... ingediend, samen met het rapport van de nul-inventarisatie, de “Checklist beschermde soorten” en het “Ecologisch werkplan” voor de volgende 8 soorten:

- Rugstreppad
- De vleermuizen: Laatvlieger, Rosse vleermuis, Dwergvleermuis, Meervleermuis en Watervleermuis
- Bever
- Rivierrombout

De betreffende ontheffingen zijn op ... DATUM... verleend, op basis van het “Ecologisch werkplan”. In de ontheffingen zijn géén aanvullende voorzorgsmaatregelen voorgeschreven.

Bijlage 4 FODI

Deze gedragscode is ontwikkeld door FODI, Federatie van Oppervlaktedelfstoffenwinnende Industrieën. FODI is de landelijke koepelorganisatie van het Nederlandse zand, grind, klei en kalksteen winnende bedrijfsleven.

Zowel bij het realiseren van ontgrondingen als het ontwikkelen van nieuwe projecten heeft het bedrijfsleven te maken met uiteenlopende wet- en regelgeving en beleidsontwikkelingen. FODI volgt deze ontwikkelingen actief. Daarnaast wordt ook het EU-beleid steeds belangrijker als bron van relevante beleidsontwikkelingen.

FODI informeert haar achterban over de inhoud en consequenties van nieuwe regelgeving. Daarnaast wil FODI door het verschaffen van informatie over grondstofwinning en het gebruik van grondstoffen een bijdrage leveren aan een juiste maatschappelijke beeldvorming van de grondstofwinning.

Bij FODI zijn zowel afzonderlijke bedrijven als ook brancheorganisaties aangesloten. Het betreft de volgende bedrijven en organisaties:

- Ankerpoort N.V., te Maastricht
- Cascade, Vereniging van zand- en grindproducenten te Elst
- Delgromij B.V., te Oosterhout
- ENCI Nederland B.V., te Maastricht
- KNB Koninklijk Verbond van Nederlandse Baksteenfabrikanten te Velp
- Lieben Minerals B.V., te Maastricht
- Sigrano Nederland B.V. te Maastricht
- NEDACO Vereniging van Nederlandse Dakpannenfabrikanten te Velp
- Vereniging van Nederlandse Zilverzandproducenten te Heerlen
- Vereniging Nederlands Kalkzandsteenplatform te Huizen